

Bernhard Bernstein ja Eesti esimene landitööstus

Tallinnas elanud juudi rahvusest Bernhard Bernstein on oma lantidega kirjutanud Eesti harrastuskalastuse ajalukku peatüki, mis vajab senisest põhjalikumalt käsitlemist. Kalle Kroon süvenes mehe elukäiku, traagilisse saatusesse ja tema landitoodangusse.

TEKST: KALLE KROON

Varasemast kalastustarvete tootmisest Eestis on kirjutatud väga vähe ja andmeidki on leida olnud küllalt napilt. Või õigemini öeldes – ega selle temaatikaga eriti tegeldud polegi. Ühest küljest on see mõisteta – uurimistööks vajalikke pidepunkte pole ju isegi mitte 1920–30ndate aastate ajakirjanduseski. Pole leida ei reklaame ega nimesid. Siiski – olukorra on päästnud ühe mehe ennastalgav töö ja selleks oli Tallinnas elanud Bernhard Bernstein, kes on jätnud endast peale sporaadiliselt veel leida olevate üksikute lantide ka mitu tootekataloogi, mis õnneks annavad tema toodangust vähemalt illustratiivse ja piisava ülevaate. Bernsteini elust on nappe andmeid leida ka Eesti Ajalooarhiivist, eriti aga on mehest täielikuma ajaloo kirjutamiseks oodatud tema toodetud landid ise. Neid on käesoleva loo kirjutamisel saadud õnneks siiski kasutada ja kirjeldada. Allpool ongi püütud senisest veidi enam süveneda nii Bernsteini elukäiku, traagilisse saatusesse kui ka tema toodangusse.

Bernhard Bernstein sündis 01. juunil 1901. aastal (uue kalendri järgi) Tallinnas juudi perekonnas. Tema isa Josif (Joosep) Leib Bernstein (1878–1933) oli pärit Jelgavast. Ema Feiga kohta täpsemad andmed puuduvad, teada

on vaid sünni- ja surma-aasta (1879–1952). Nagu viimasest daatumist näha, õnnestus tal Saksa okupatsiooni ajal oma Eestis elanud rahvuskaslaste saatust vältida ja arvatavasti oli ta Eestist lahkunud juba enne sõda. Bernhardil oli kasvand Isak, kellest on teada vaid see, et ta sündis 1906. aastal, õde Berta, kes elas aastail 1903–1921, ja samuti sakslaste käest pääsenud õde Sinaida, kes teist korda abielludes kandis perekonnanime Markovits ning kelle eluaastad olid 1909–1970. Käesoleval ajal on Bernhard Bernsteini sugulastest elus veel 1939. aastal sündinud poeg, kunagine innukas autorallisõitja Toomas Bernstein (1968. aastal Moskvitš-klassis NSVL meister koos Heino Sepaga), ja tädi-poeg.

Varasemad andmed Bernhardi kohta on küllalt napid.

Ajalooarhiivis on leida 27. detsembril 1919. aastal 3. piirkonnavalitsuse politseülema välja antud isikutunnistus nr 4781 Bernhard Joosepi poeg Bernsteini nimele, kes omas Eesti Vabariigi kodakondsust, oli Tallinna kodanik, rahvuselt juut, ametilt-elukutselt õppur ja sõjaväekohuslane ei olnud. Perekonnaseisult oli Bernhard tollal poissmees, nii nagu veel päris pikka aega, kuni 1928. aastani välja. Sõjaväest päästis ta ilmselt asjaolu, et tema õpingud olid inseneritehnilised, mistõttu teda võidi pidada sõjaväele kasulikuks just sellest aspektist. Inseneridiplomi oli Bernhard saanud igal juhul enne 1930ndaid aastaid ja tollasesse Patendiametisse oli ta sisse andnud ka oma kalapüügi seadise leiutise, mis on registreeritud ajavahemikus 15. mai 1935 kuni 15. august 1939 ning mis

LANDITEGU TÄIES HOOS

Bernhard Bernsteini kohta infot otsides sattusin omamoodi huvitavale leiule, mis esimese hooga mõnusasti muigama võttis. Nimelt ilmneb, et Bernsteiniel on oma tööga seoses ka sekeldusi olnud. Nii on 20. juulil 1939 ilmunud Päevalehes nr 193 politseiteadete rubriigis leida alljärgnev nupuke: „Majaperemees, arhitekt Kuusik avaldas politseile, et tema majas Männiku teel elutsevad juudi soost kodanikud Bernhard Bernstein ja tema naine Marta Bernstein on hilisõhtul rikkunud rahu kloppimise ja kolistamisega majas.“

No mis sa hing ikka teed, kui nõudlus lantide järele on suurem kui tavapärase pikkusega tööpäeva jooksul valmis teha jõuab! Tellimus vaja täita – raha ei saa ju vastu võtmata jätta – ja nii ei pidanud ilmselt Bernsteiniidki paljaks võtta päevasele tööajale lisa ka hilistest õhtutundidest. (Toimetaja täiendus.)

Männiku 122 Tallinnas, kus
1930ndate teises pooles asus
B. Bermsteini landitöökoda.
Foto: Google Maps 2014

kannab kuriosset nime „kalapüügilont“. Kuidas selle „londiga“ lood tegelikult olid, sellest allpool. Samas annab leuitis aimu, et kalasportitarvete tootmisele ei pühendunud Bernhard mitte parema töö puudumisel, vaid pidi ka ise olema innustunud kalasportlane, keda tema töö otseselt huvitas ja innustas.

Hiljemalt aastal 1935 elas perekond Tallinnas Imanta tänav 3 ja siis oli Bernhard juba abielus. Tema naise nimeks oli Martha (sündinud Lass) ja tal oli oma maja Nõmmel. Sel ajal asutas ta ka oma kalasportitarvete firma, mis esialgu asus Tallinnas Nõmmel Männiku tee 91, seejärel aga Nõmmel Raudtee 122, neist viimases hiljemalt 1939. aastal. Nagu kinnistuameti ja Nõukogude aja natsionaliseerimisdokumentidest näha, kuulus

kolmekordne kena maja Raudtee 122 (mille foto on ära toodud ka Kalastaja 24. numbris lk-l 74) sel ajal kellelegi August Luigale ja järelikult oli Bernstein seal üksnes ruumide rentnik. Nagu selgub Saksa okupatsiooni ajal koostatud uurimistoimikust 1941. aasta suvel, jõudis Bernhard Bernstein Eesti Vabariigi ajal töötada 8 aastat, mis peaks andma tema landitööstuse algusaastaks 1932 või 1933. Ametlikult kandis ettevõtte Kalapüügiriistade tööstuse nime.

Kui heita pilk Bernsteini firma landikataloogile, võib laia sortimendi põhjal jääda mulje, nagu oleks tegu mitmekümne töölisega rakendatud keskmist mõõtu vabrikuga. Kuid ei midagi sellist. Bernstein on Saksa ülekuulajatele kinnitanud, et ta töötas oma ettevõttes esialgu täiesti

üksi, seejärel aga oli abiks abi-kaasa Martha. Seega oli kogu see üle 40 eri nimetuse lante sisaldanud tootevalik üksnes ühe-kahe inimese töö! 1940. aasta 21. juunil toimunud kommunistlikust riigipöördest ta osa ei võtnud, vaid enda sõnul „töötas oma Nõmme kalapüügiriistade töökojas“.

Seega ei kasutanud Bernhard Bernstein võõrast tööjõudu, ei olnud liigkasuvõtja, pankur ega kurnanud oma ligimesi või rahvuselt võõraid. Ta teenis oma leiva välja ise. Ta polnud kommunist, ei olnud osalenud riigipöördes, hävituspataljonis ega kedagi mõrvanud või küüditanud. Ja ometi on tema nimi leida nende hulgas, kes hukati Saksa võimude poolt enne 06. oktoobrit 1941. Tema ainsaks süüks oli, et ta oli juut. Sel ajal oli Bernstein 40-aastane.

Landid

Ülevaate Bernsteini kalastustarvete toodangust saab tema küllalt vähenõudlike kalastusspordi tarvete kataloogide kaudu, milliseid on teada vähemalt kaks – üks välja antud 1936., teine 1939. aastal. Neid aga võis olla veelgi. Nagu iga korralik tööstur, nii oli ka Bernsteinil lantidele lüüa oma logo – stiliseeritud lant, mille ülaotsas aas, alaotsas kaks konksu ja keskel B täht. Oma eesmärgiks oli Bernstein seadnud kvaliteetsete toodete valmistamise, mida oleks võimalik pakkuda veidi odavamalt kui välismaiseid ja kallimaid importlante. Seda võimaldas vastavalt kataloogis seisvale tekstile töö ratsionaalne organiseerimine. Ja muidugi aitas toodete sisulisele kvaliteedile kaasa ka see, et Bernhard oli ise aktiivne kalamees, mistõttu teadis ta täpselt, mida on vaja teha.

Tootevalik kattis nii suvikui talilante, rakiseid, raskustinasid ja teisi väiketooteid. 1939. aasta kataloogis on leida kokku 45 eri nimetust lante. Neist lõviosa moodustavad ajastule iseloomulikult metallist võnk- ja pöörlevad landid, lisaks on veel kaks devon- ja fantoom-tüüpi tiivikutega va-

rustatud kummist mudelit. Neist pilkupüüdvam on Neela, mis oli iseloomulikult inglise nn rakis-lantide järgi konstrueeritud. Vähemalt seda mudelit on eksporditud ka Soome, Rootsi, Leetu ja ilmselt veel mitmesse riiki. Peale tiivikutega Neela oli olemas sama landi tiivikuteta mudel, mille korpust andis vastavalt vajadusele painutada.

Eripärane ja tühtlasi ainus n-ö vobler-tüüpi lant oli metallist lapiku otsaga kolmnurkselt plekist kokku joodetud vobler nimega Vobla. See mudel on olnud tuntud ka samal ajal näiteks Saksamaal. Sisuliselt oli Bernsteini mudel selle lihtsustatud variant, kui võrd Saksa prototüübil oli varieeruva mängu saamiseks esiosas koguni mitu aasa. Plekist voblerid polnud midagi erandlikku – näiteks tootis samal ajal Rootsi firma Lundgrens samuti plekist Plåt-

wobleri nime all väljastantitud ja vormitud lanti, mis kopeeris kujult üks-tühele kuulsaat Creek Chubi Pikie't. Ilmselt oli siin taotluseks landi vastupidavuse suurendamine.

Palju leidus valikus n-ö üldtunnustatud standardmudeleid. Näiteks oli kahest lülist koosnev (NB!) plekist võnk-lant Professor (mitte segi ajada Kuusamo Professoriga) tootmises ka Rootsis; lant Skandinaavia polnud muud kui tollal Rootsis laineid löönud ja siiani tuntud Utö, üldkasutatav oli maailmas neerukujuline pöörlev lant (esimeste hulgas Ameerikas Pfluegeril), ja Baikali oli pöörlev, mida toodeti veel Nõukogude ajalgi täiesti muutumatul kujul.

Bernstein oli tuttav ka Prantsuse ja Ameerika lantidega. Nii on kataloogis öeldud, et pöörlev lant Prantsuse on Prantsusmaalt pärit nn lusikas, millel on väljapressitud

Bernsteini kaubamärk
1939. aasta kataloogi
kaanel ja Bernardi lapakale
lööduna. Fotod: Ralf Mae

püramiidikesed, mis vees hästi reflekteeruvad, samuti pöörlev lant Ameerika on olnud „Ameerikas üldtarvitatav lant, pealt üks osa hõbetatud, teine kullatud, seest punaseks lakeeritud.“ Pildilt vaatab vastu tilgakululise lapakaga pöörlev, mille alumine laiem kolmandik on eenduvalt välja stantsitud ja oli siis teist värvi kui muu osa. Üldtuntud Ameerika ja Kanada mudel oli ka kitsalt lainelise osaga pöörlev Kanaada, mida tunti läänemaailmas ka nn *fluted spinner*’i (rihveldatud pöörlev) nime all ja mis kuulus Pfluegeri landitoodangu raudvara hulka. Ei puudunud ka pärlmutriimitatsiooniga kaetud mudelid.

Mis puutub disaini ja *sisulisse* kvaliteeti, siis olid Bernsteini landid klass omaette. Vaatame neist mõningaid lähemalt.

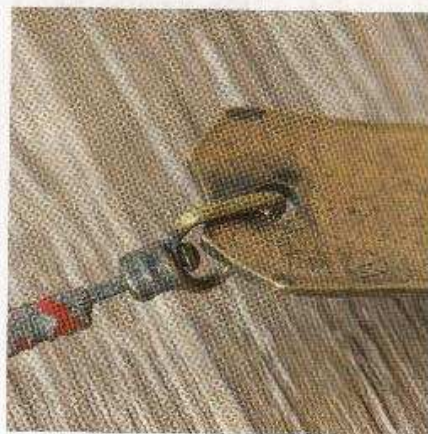
Heints. Tegu on 19. sajandi algul dr Karl Heinzi poolt leiutatud klassikalise vönklandiga, mille esiosa oli laiem kui tagaosaga ning mille paineigi jaotus eeskätt esiotsa. Selline lant andis nõõrile vönkeid märksa paremini kui n-ö tavaline vönkland. Ühtlasi oli landi mäng sammuks edasi ka selles mõttes, et mängu kestel võis lant teha reeglipärasest mängust mitu kõrvalpõiget üles- või allasuunas.

1930ndad aastad olid kirjeldatud landi hilisteks hiilgeaegadeks ja nii proovis oma

kätt mudeli kallal ka Bernstein. Tulemuseks oli see, et Bernsteini Heints oli paindelt ja mänguomadustelt palju parem näiteks D.A.M.-i poolt toodetu, muuhulgas oli Bernsteini variandil vabalt telje otsas pöörlev sabakolmik, mis oluliselt landi mängu parandas. Selliselt kinnitatud kolmiku suurus ja pikkus oli täpselt landi mängu jaoks tasakaalustatud. Karl Heinzi esimestel mudelitel oli sama konstruktsioon, millest aga hiljem masstootmise käigus loobuti. Asjata! Just see konstruktsiooniline eripära andiski seda tüüpi landile selle, mille eest seda hinnata.

Heintsi toodeti kolmes suuruses, 6 cm ja 10 g; 7,5 cm ja 16 g ning 9,5 cm ja 20 g. Pealt oli see lant kaetud mati, seest aga poleeritud hõbedaga. Minu käsutuses olev eksemplar sunnib aga kahtlema, kas sel landil seespool üldse hõbedakihti oligi – näha on vaid tuhm messing. Võib-olla on tegu mõne varasema mudeliga.

Bernardi. Suurepäraste omadustega oli ka tinapeaga ja neerukujulise lapakuga pöörlev Bernardi. See lant oli sisult hilisema Rootsi Abu Mörrumi eelkäijaks, kuigi mitte otseselt, sest tegelikult pärineb landimudel 1930ndate aastate Saksa landitöösturitelt. Välimuselt robustne, on landi mäng sellegipoolest väga atraktiivne. Pöörlev lapa-

kas oli pealt hõbetatud. Ei puudunud ka ilma tinapeata neerukujuline lant **Neeru** ja sama mudeli tandem, s.t kahe lapakaga variant.

Siinkohal ka väike täpsustus tollaste pöörlevate lantide ehitusele, mis ehk esmapilgul silma ei paista. Nimelt ei olnud veel pikka aega kasutusel tänapäeval üldtuntud väikest plekist vahelüli, millega pöörlev lapakas landil traadile kinnitati, vaid lapakale võidi külge joota väike aas, mis jäi kandma traadile joodetud väikesele astmele ja sellel landi lapakas pöörleski. See konstruktsioon oli levinud ka Bernsteini pöörlevatel lantidel. Teiseks lahenduseks, nagu näiteks pöörleval landil Baikal, oli teha lapakasse auk ja sellest traat lihtsalt läbi ajada.

Turb. Väga huvitava lahendusega oli Turb. See kujutas endast võnklandi, mille alumine pool oli raskeks tinutatud ja mis mängis, konksud ülespoole. Pealt ja seest oli see lant hõbetatud ja „veidi värvidega dekoreeritud.“ Kui see lant tõesti mängu andis, oli tegu täiesti unikaalse mudeliga, millele ilmselt maailmas vastet ei leidugi ja mis oleks tasunud patenteerimist.

Särg. Teiseks omapäraseks ja ilmselgelt omaloominguks oli Särg, mida tutvustatakse kataloogis kui uut lanti, mille „konks on peidus saba

Tinapeaga pöörlev
Bernardi – lihtne,
aga töökindel

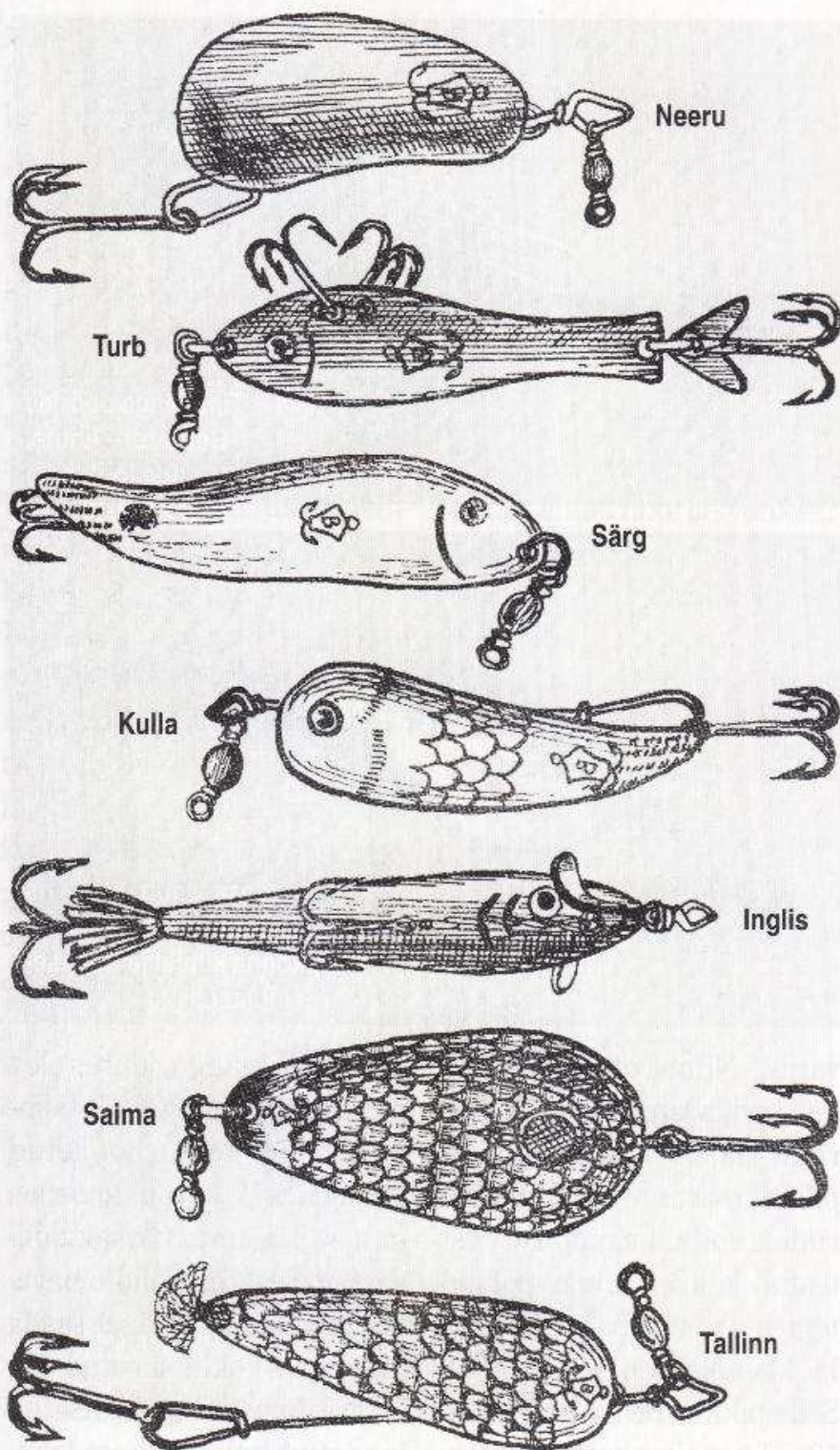
Haruldase kujuga Voito on
justkui ristand kingalapidast,
kilpkonna kilbist ja hobuse-
sadulast. Fotod: Ralf Mae

varjul“. Nimelt oli kolmeharuline konks landi sappa fikseeritud jäigalt, kusjuures saba pikem osa andis konksu harudele rohtu haakumise eest teatud kaitse. Samas polnud tegu n-ö rohovaba landiga selle klassikalises tähenduses. Selle pikkus oli 10 cm ja kaal 13 g. Lant oli varustatud klaasist silmaga. Muidugi leidis Bernsteini landiarsenalisis ka klassikalisi üheharulise konksuga rohovabu lante.

Inglis. Tublisti tööd ja vaeva pidi olema nõudnud Inglise-tüüpi devon-lant, millele oli antud nimi Inglis. Kataloogi joonis ei anna päris selget

pilti, millega tegu, juures olev jutt aga ütleb, et tegu oli kahest osast kokku joodetud landiga. Selle korpus koosnes kahest kumerast kalakujulisest poolest, mis olid omavahel kokku joodetud, et saada külgedelt kokkusurutud kalakese kuju, ning esiotsa oli joodetud kaks väikest laba, mis landi pöörlema panid. Seega oli tegu mitte lihtlaba-se plekklandi, vaid ikka kolmemõõtmelise tõsise devoniga. Seda mudelit valmistati 9,5 cm pikkusena ja 18-grammisena, hõbetatult ja veidi värvidega dekoreeritult.

Kulla. Huvitav lant oli ilm-

selt päris Bernsteini omalooming Kulla, mille pöörlev, traatteljel asuv lapakas oli paindes tilga kujuga ning mille laiema esiosa oli varustatud klaasist silmaga. Lant ise oli pealt hõbetatud ja „seest punaseks lakeeritud“. Pikkuseks

oli antud 7,5 cm, kaalu 16 g.

Saima. On teada, et näiteks Soome firmas Kuusamo on paljud vönkandid (näiteks kuulus Räsänen jt) varustatud keskel augus asuva prismalise klaashelmega. Selles pole midagi uut, vaid tegu on

Soome iseloomuliku ja pike-ma traditsiooniga mudeliga, mida kasutati juba 1930ndatel aastatel. Ja nii ka Bernstein oma landil nimega Saima. Ka sel landil on keskel auk ja selles klaashelmes, landimudeli Soome päritolule viitab juba nimigi. Bernstein soovitas seda kasutada meres ja kiire vooluga jõgedes, mudelit toodeti vaid ühes suuruses – 9 cm ja 30 g, seega oli tegu vägagi raske landiga. Pealt oli lant hõbetatud, seest kullakarvaline.

Tallinn. Leidus ka pöörlev lant, millele oli nimeks antud Tallinn. Pöörlev lapakas oli ülaltpoolt laiem, altpoolt kitsam. Huvitava detailina oli alumine kitsa osa tipp varustatud väikse tutiga. Pealt oli lapakas hõbedane, seest matt hõbe.

Taani ja spiraallantide tähtsusest Eesti vanemas kalaspordis

Lõpuks tuleb peatuda veel ühel landil, mille nimeks on Bernstein andnud Taani, väites, et see oli „Taanis palju tarvitatud, hästi ringi jooksev lant“. Tegemine on paksemast plekist keskest spiraali keeratud ja nooleotsa-taolise esiotsaga landiga, mille esiosa pösed on omakorda üks ühele, teine teisele poole painutatud, et pöörlemiskiirust veelgi suurendada. Tegelikult kasutati seda laadi lanti palju ka näiteks

Rootsis, kus seda Plåtfiski nime all valmistati Lundgreni kalastusfirmas. Plåtfisk oli tehtud õhukesest plekist, nii et omanik võis seda oma soovi järgi väänata. Bernsteini mudeli mõõdud-kaalud olid vastavalt 7,5 cm ja 10 g, 9,0 cm ja 17 g, 13 cm ja 27 g.

Eesti landipüügiajaloo seisukohalt on kõnealune mudel tähtis selle poolest, et nimelt spiraallant oli üheks enim kasutatud landimudeliks sügisesel spinninguga lõhepüügil Eesti lõhejõgedes. Spiraallant või selle lähedane mudel on minu arust näha tuntud lõheküti A. Möldri poolt 1934. aastal Keila-Joalt saadud 26-kilose lõhe fotol, ja ilmselt üht sellist lanti haaranud suurt lõhet on näha ka „Eesti kultuurfilmi“ 1935. ja kordusena 1939. aastal filmitud lõigust lõhepüügist Keila-Joal (vt viidet Eesti Filmiarhiivi klipile, 1935 – 09:00 ja 1939 – 07:20).

Rootsis valmistati spiraallante Abu poolt veel 1950ndatel ja 1960ndate aastate algul Svängsta-spiraleni nime all. Mängult on spiraallant muidugi väga kiire pöörleja, kusjuures selle mäng ei ole üldsegi kalalik, vaid jätab mulje kiiresti sibavast krevetist või mõnest muust veeselgrootust. Ilmselt see ja kiires voolus kasutatavuse olidki põhjuseks, miks Eesti lõhekütid spiraallanti (kui ma nüüd ei eksi) nii innukalt kasutasid.

Bernsteini patent landile Neela

Oma ilmselt kõige rafineerituma landi, kummist Neela peale on Bernhard Bernstein võtnud Eesti Vabariigi Patendiametist ka patendi. See ongi see müstiline „kalapüügilont,“ nagu Rahvusarhiivi kirjesse sisse on sattunud – tegelikult peab olema kirjas muidugi „kalapüügi lant“. Kui keegi tahab patenti interneti teel arhiivist otsida, tuleb ka apsakas ära tuua, kuni seda muudetud ei ole.

Patenditaotluse koos vastava kirje ja joonisega andis Bernstein sisse 15. mail 1935. aastal. Selgub, et kataloogis kirjapandu ongi patendikirje lühendatud kokkuvõte. Bernsteinendib, et „viimastel aastatel on turule jõudnud igasuguseid fantastilise kuju ja mänguga lante, millega meie kalavaestes oludes kalad am-

mu tuttavad on“. Ka senised pehmet materjalist landid ei õigustavat ennast ja seetõttu on paljud kalamehed hakanud eelistama formaliini jms. töödeldud kalalaipu, nn raki-seid, kuid seegi menetlus on küllalt vastumeelne ja tülikas. Seetõttu on Bernstein otsustanud leiutada kõige parema rakise aseaine, kasutades oma landi materjaliks vulkaniseeritud toorkummi.

Landi konstruktsioon on järgmine: landi korpus vulkaniseeritakse kokku kahest poolest ja võib olla seest tühi, veepinnal ujuv, või ka seatina täis. Landi keskelt käib läbi traat, mille ühes otsas on kolmik, teises karabiin ja soovi korral võib eraldi trossi otsas kinnitada landile veel teise kolmiku. Landi ühel variandil on kere küljes asuvad pehmed turbiinid ehk tiivikud, teisel variandil aga tiivikuid

Nr. 350. «NEELA»

Neela lant on valmistatud kummi ja metallist osadest. Selle lant on mõeldud kasutamiseks lõhepüügil. Lant on valmistatud kummi ja metallist osadest. Selle lant on mõeldud kasutamiseks lõhepüügil. Lant on valmistatud kummi ja metallist osadest. Selle lant on mõeldud kasutamiseks lõhepüügil.

Landi tüüp	1	2	3	4	5	6	7	8
Neela lant	24	20	15	10	10	10	10	10
Kaal g	10	10	10	10	10	10	10	10
Hind So.	1.50	1.50	1.50	1.50	1.50	1.50	1.50	1.50

Neelale pühendatud leheküljed 1939. aasta kataloogis

EESTI VABARIIK

PATENT

Nr. 1333

Eesti Vabariigi Vabariigi Kõrvaldusel on see patent olnud järeleõeldatud kirjelduse põhjal ...

poolt ... 1939. a. kehtivast lepitusest

Selle patendi kestvus on ...

1. patendi iga-aastaselt maksu teadmata ...

2. lepituse teostamiseks Eesti riigilt ...

3. kui patendi maksumust ei täpseta enne tähtsustatud tähtaega ...

Veelkord ei võistata selle sead. kas leide on patendiõigustega omanikus kasulik, lootele ...

Patendi omanik: ...

Tahtsi: ...

1939. a.

Handwritten signatures and stamps:
 Määratlenud ametnik: ...
 Määratlenud ametnik: ...
 Patendiameti juhataja: ...

Bernsteini Neela patendi dokumentatsioon ja lant, nagu see oli kujutatud 1939. aasta kataloogis

pole ja landile saab painutades anda soovitud kuju, nii et see imiteeriks liikudes vigastatud kala. Värvid on painduvad ja loomutruud. Patendi aineseks oligi vulkaniseeritud kummist valmistatud lant (vt ülalolev joonis).

Patendiamet kinnitas Bernsteini patendi 21. jaanuaril 1936. Selles öeldakse, et patendi kestvus on 15 aastat, kusjuures iga-aastaselt tuleb

EESTVAADE

Lõige A-B

KIRJELDUS.

Kuni praeguse ajani olid igasugused kalaõngitsesõnise lantid valmistatud igasugustest materjalidest nagu: puust, metallist, tselloididist, riidest, kummist ja nende kuju olid väga fantaastilised ja loomulikkude kaladega ei olnud neil mingisugust sarnasust. Nüüd praeguse kalaraeal ajal on rõhkele nende lantidega hästi tüttevad ja ei loodi neid ka kõigi palju. Ka pehmed lantid, kummist või riidest on valmistatud loomulike materjalist ja kõva turbiiniga ja on selts pärast väga mõelilikud kalaõngitajate spinnimiseks.

Sellepatent see kõigi õngitsesõnise poolt on valmistatud kõige parimateks lantideks reaalset sarnust kalad, kas soolitud või preparaeritud faunaliiniga, või teiste keemiliste ainetega ja mis on kinnitatud eriliste seaduste kaudu. Kuid nende preparaeritud kalade tarvitamist on võinud teha ainult mõned mõeldud õngitsesõnised, sest 1) need sõõnise valmistamine on spetsiifiline protsess, 2) väga palju sege viitvõit spinnimise korrallik seadmine ja viimane sõõnise on kõige, 3) sarnase lantide väga lühikene iga, sest suuremalt jaolt on sarnase lantide lühikene aja jooksul rikuvad ja arapõhivad ja tuleb seaduse uuega. Lõpuks ka sellest teadmisest ja viimase õngitsesõnise sõõnise tagasi pöördumiseks või puust lantide juure.

Kõige leiatatud lant on just kõige parem preparaeritud kala a s o a i n e. Ka on pehme ja ka ta turbiin on pehme ja elastiline, ning see kinnit ja varvilt ta pole sugugi sarnalised või loomulikkude kalad, ka on ta oma hinnaga poolt palju odavam kui sarnasvõit viimase kalad.

L a n t i v a l m i s t a m i s e p r o t s e s s i d e s k i r j e l d u s . Kõige lant on vulkaniseeritud kummist, kahest osast. Mõlema veekindlalt kokku liidetud poolte vahel on asetatud toras toras mille ühes otsas on kinnitatud õng ja teises otsas karabiin. Toimib kaladele, lant on sõõnise üle lantide selja ja on mõõdi korrald kinnitatud. Lant kogu poolt alam sõõnisele järgi ja on de korralditud loomulikkude kalade täpselt sarnaselt. Varvilt ta kinnitatakse kummist valmistatud, elastilise ja ei kanna niiskust ega korraldust. Lantid on kas varustatud pehmet kummist turbiiniga, mis on vulkaniseeritud lantidehaga ühes tükis, või on lant sarnaselt painutatud et ta liigutades sarnasvõit loomulikkude kalade järgi, mis tõstab rõhkele tõhkele peen andis, ka siis kui ta on täiestiõõnise ja abvõitvõit vana spinnimiseks lantidele. Lantid on valmistatud kas kõrges seadusest või peal sõõnise või raskendatud seaduse tükis sõõnises, võimaldades püüda kalu igasugustest veekogudest.

P a t e n d i a i n e . Kõige kalaõngitajate kinnitused on seega loomulikkude, et tead valmistatakse vulkaniseeritud kummist, igasugustest naturaalkala kujuks ja varvilt pehme turbiiniga ja ilma soolitud, õngitsesõnise kirjeldusest valmistatud.

Handwritten signature: J. Bernsteini

tasuda patendimaksu (mida kviitungite põhjal otsustades Bernstein ka teinud on). Ühtlasi kaasnes sellega ka kohustus viia patendi aines ellu hiljemalt 21. jaanuariks 1939, välja arvatud juhul, kui patendi maksvust mingil puhul ei lõpetata. Samas ei võtnud patendiamet vastust, kas leiutis

on tõesti kasulik, omanikus, uus või täpselt kirjeldatud.

Nii või teisiti on siin tegu ilmselt Eesti esimese landipatendiga üldse. On ilmselge, et Bernstein on kõige otsesema eeskujuna oma lantide disainis näinud tuntud inglise Allcocki nn True Form mudeleid

– nii kere kiivjas kuju kui traadi asetus viitavad sellele kõige otsesemalt. Ja olid ju Allcocki tiivikutega devonidki rakiste aseaineks. Allcockis tehti need landid kõvast materjalist – tselluloidist, ning neid oli tollal müüa ka Eestis. Bernstein astus aga sammu edasi, valmistades endapoolse analoogi pehmest materjalist – kummist.

Raske öelda, kas Bernstein oli tõesti esimene maailmas, kes kummi landimaterjalina kasutas – hilisematest aastatest on ju leida mitmeid firmasid, kes kummi on kasutanud. Usutavasti on inglased kummi siiski juba varem kasutanud oma nn *phantom*-devonite puhul, ja oli ju Bernstein endagi *phantom*-tüüpi devon tehtud kummist, kuid patenti ta sellele ei võtnud. Järelikult pidi ta saama patendi just antud landikuju valmistamise peale vulkaniseeritud toorkummist, s.t kahes otstarbes: devon-pöörleva landi ja muudetava kujuga landi valmistamisel ning nendest ujuvate ja uppuvate mudelite valmistamisel. **Ja siin võis Bernstein tõesti olla esimene maailmas.**

Kummist devoneid on sõjajärgsel ajal valmistatud nii Läänes kui isegi Nõukogude Liidus, täpsemalt Leedus, ja vägagi heade tulemustega. Bernstein pidi selles vallas olema siiski esimesi.

Kokkuvõtteks

Päris puudusteta Bernstein landid siiski polnud. Kui neid võrrelda näiteks Inglise toodanguga, näeme väiksemaid iluvigu, näiteks kohati katkendlik soomusemuster, korrapäratu mähis kolmikkonksul vms, mis aga mängu ilu ei rikkunud ja võib öelda, et korduvalt saadud kuldaurad olid seda tõepoolest väärt. Meenutada tuleb sedagi, et landid olid vajadusel kaetud veel ka ehtsa hõbedaga. Paljude mudelite sisekülge oli värvitud punaseks – seegi oli sajandi algupoole lantidele iseloomulik ning jälgendatud veel 1960–70-ndatel ka Nõukogude landitööstuses. Samuti kasutas Bernstein lantidel nii klaassilmi kui ka punasest lõngast tehtud tutte.

Landikonksud olid eranditult pärit Inglismaalt ja tolle-

aegse tippkvaliteediga. Need olid parimad konksud maailmas ja selle tõestuseks on fakt, et tänaseks säilinud mudelite konksud on siiani teravad. Vana hea Inglise teras!

Muidugi oleks huvitav kunagi teada saada, millistel näitustel ja milliseid auhindu Bernstein landid said. Seni aga võib öelda, et Bernhard Bernstein landitoodang soojendab kalasportlaste südameid tänase päevani – vähemalt sel määral, mil neid lante veel leida on.

Autor tänab Mark Rõbaki Bernhard Bernstein kohta käivate viidete eest.

Kalastaja tänab Enn Treufeldti ja Meelis Kütti Bernhard Bernstein lantide ning kataloogi eest.

ALLIKAD JA KIRJANDUS

Eesti Rahvusarhiiv ERA. R-64.4.1047

Eesti Rahvusarhiiv ERA. 916.2.1692

Eesti Filmiarhiiv

http://www.filmi.arhiiv.ee/fis/index.php?act=search_detail&a_id=2112&mod=3&pealk=keila-joa&mark=&isik=&lang=et&nocache=1446396848

http://www.filmi.arhiiv.ee/fis/index.php?act=search_detail&a_id=2929&mod=3&pealk=keila-joa&mark=&isik=&lang=et&nocache=1446396848

Bernstein, B. Kalastusspordi tarbed. Kataloogid 1936 ja 1939

Eestis toodeti lante! Kalastaja nr 24, 2002

Treiman, R. Rekordkalad. Eesti Kalandus nr 7, 1935

Autori erakogu